

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 17

BEOGRAD, 29. APRIL 1939.

GODINA XI

Sadržaj:

Jugoslovenski kreditni zavod a. d., Beograd
 Rudnici uglja u Aleksincu a. d., Aleksinac
 Združene papirnice Vevče, Goričane in Medvođe d. d., Ljubljana
 I. M. Vajfert pivara i fabrika siada d. d., Pančevo

JUGOSLOVENSKI KREDITNI ZAVOD A. D., BEOGRAD

Jugoslovenski kreditni zavod spada u naše mlađe novčane zavode. Banka je osnovana 1926 g. i otpočela sa poslovanjem 1927 god. Prošla godina bila je naročito značajna jer su i one akcije koje su se nalazile u rukama Madjarske eskontne banke iz Pešte prešle u domaće ruke. Time je Jugoslovenski kreditni zavod postao čisto domaće preduzeće. Za dvanaest godina njegovog rada naša privreda prošla je kroz najozbiljniju fazu. Naročito teškom iskušenju je bilo izloženo naše bankarstvo. Za celo vreme svoga rada, pa i u najtežim vremenima Jugoslovenski kreditni zavod pokazao je retku otpornost i životnu snagu, kao što smo to konstatovali na osnovu činjenica u našim ranijim analizama bilansa. To se ima zahvaliti u prvom redu što se Jugoslovenski kreditni zavod sretno rodio, ali ne manje i tome što se sretno snašao u prilikama. U početku svog rada Jugoslovenski kreditni zavod bio je banka nad bankama. Glavni posao kojim se bavio, bio je reeskont menica provincijskih novčanih zavoda, naročito iz Vojvodine. U toku prošle godine preminuli upravljajući direktor g. Blühweiss, koji je svojim predanim radom mnogo zadužio banku, bio je sigurno jedan od najboljih poznavaoča tržišta novca i kapitala u Vojvodini. Ali je zaštita zemljoradnika presekla taj posao. Menice za reeskont postale su retke, tako da se Jugoslovenski kreditni zavod morao pobrinuti za novi posao. Njen domicil u Beogradu u mnogome je olakšao izbor. Banka je mogla da se baci na finansiranje industrije, kao što je to činio veliki broj prestoničkih novčanih zavoda. Ali ta vrsta plasmana nebi u potpunosti odgovarala bančnim sretstvima, koja se većim delom sastoje od uloga. Jugoslovenski kreditni zavod tražio je takav posao, koji je i siguran i likvidan. I našao ga je u finansiranju spoljne trgovine. Riziko je kod tog posla, i kako ga radi Jugoslovenski kreditni zavod, sveden na najmanju meru. Krediti su raspodeljeni na veći broj mušterija, tako da kod pojedinih dužnika ne mogu da nastanu veći gubici. A da ni do manjih gubitaka ne dodje za to se praktikuje brižljiv izbor osoba i preduzeća kojima se dodeljuju krediti, kao i osiguranje kredita dokumentima skopčanim za izvozni odnosno uvozni posao.

Iako je finansiranje spoljne trgovine jedan od najinteresantnijih i najlepših bankarskih poslova i on ima svoje slabe strane. Naime, neobično jako, u jačoj meri nego ostali poslovi, izložen je konjunkturalnim uticajima. Spoljna trgovina najosetljivije reagira i na unutrašnju konjunkturu, kao i na promene svetske konjunktore. Čim pada obim spoljne trgovine i bankarski posao skopčan sa njom mora da nailazi na teškoće, ne u kvalitativnom nego u kvantitativnom pogledu. Naša spoljna trgovina u prošloj godini pokazala je opadanje. Samim tim bili su pogodjeni i novčani zavodi, koji se bave finansiranjem spoljne trgovine. Te teškoće se ne pojavljuju u toj, za banke najopasnijoj formi, da bi bonitet dužnika bio doveden u pitanje, nego kao opšta poslovna nevolja, koja dolazi u izra-

žaju u smanjenju poslovnih mogućnosti. To je za pojedine banke sigurno neprijatno, ali nimalo nije opasno pošto se ne radi o gubitku supstancije, koja se teško da nadoknadi. Eventualno sužavanje poslovnog obima, pak, lakše se može paralisati, i što je glavno, bez štete za poverioce. Kod Jugoslovenskog kreditnog zavoda te opšte teškoće sa kojima se borila naša spoljna trgovina skoro i nisu ostavile traga, kao što se vidi iz donje tablice bilansa za četiri poslednje godine.

Račun izravnjanja

Aktiva:	1935	1936	1937	1938
	u hiljadama dinara			
Blagajna	11.274	11.774	8.146	8.482
Narodna b. i Pošt. šted.	14.600	6.275	17.668	15.250
Blagajnički zapisi	—	6.000	4.000	5.000
Banke	441	376	594	1.481
Gotovina	26.315	24.425	30.408	30.214
Valute i devize	1.339	856	2.271	51
Hartije od vrednosti	1.188	936	1.249	2.669
Menice	22.356	25.660	26.540	28.259
Dužnici	37.433	44.993	48.507	51.249
Kaucije i garancije	—	—	—	21.332
Pasiva				
Glavnica	15.000	15.000	15.000	15.000
Rezervni fond	1.800	2.200	2.800	3.500
Fond za devize	—	1.432	2.154	2.802
Penzioni fond	170	220	300	380
Ulozi	69.657	75.102	85.281	88.090
Prenosne pozicije	520	957	1.271	1.094
Čista dobit	1.485	1.959	2.169	2.088
Zbir bilansa	88.631	96.870	108.975	112.955
Kaucije i garancije	—	—	—	21.332

Da počnemo kao što je to pravilno sa obrtnim kapitalom. Ovaj je krajem 1938 god. iznosio okruglo 110 mil. prema 105 mil., 94 mil. i 88.5 mil. u prethodnim godinama. Obrtni kapital se za poslednje četiri godine znatno povećao. Skoro celo povećanje njegovo otpada na tuđi kapital. Ulozi na štednju porasli su sa 69.6 mil. u 1935 g. preko 75 mil. i 85 mil. na 88 mil. din. Taj neprestani porast najbolje pokazuje poverenje ulagača prema Jugoslovenskom kreditnom zavodu. U prošloj godini bilo je prilike, da se to poverenje stavi na probu i u teškim vremenima. Za vreme navale na banke, krajem septembra prošle godine, u oči opasnosti evropskog rata ulagači Jugoslovenskog kreditnog zavoda ostali su mirni. Bilo je naravno nekoliko njih koji su podigli svoj ulog, ali to se gotovo nije ni osetilo. Posle normalizovanja prilika uložili su se brzo povratili, a krajem prošle godine oni su bili veći nego ikada ranije. I sopstvena sretstva su se nešto povećala. Glavnica sama ostala je nepromenjena, ali su se fondovi povećali sa 1.8 mil., 3.6 mil. 4.9 mil. u ranijim go-

dinama a 6.3 mil. din., u 1938 god. Porast fondova je gotovo podjednak, rezervni fond povećao se za 700.000 din. na 3.5 mil. i fond za dubioze za 650.000 na 2.8 mil. din. Odnos između sopstvenih i tuđih sretstava je dosta stabilan, što pokazuje da bančina uprava vodi računa o tome da se tuđja sretstva upotrebljavaju samo u granicama, koje je postavila nauka i praksa. Sopstvena sretstva čine 23—24% tuđjih. U poslednjoj godini oni su bili na donjoj granici. Time smo iscrpili najvažnije pozicije u aktivni. Prenosne pozicije, koje iznose 1.1 mil. prema 1.3 mil., 957.000 i 520.000 ne igraju važnu ulogu. To pretstavlja zapravo rezervu za plaćanja koja su već dospela u 1938 god., ali još nisu izvršena. Kaucije i garancije koje se pojavljuju na obema stranama bilansa iznose 21.3 mil. din.

Iz aktivnih pozicija možemo videti u koje poslove je Jugoslovenski kreditni zavod plasirao svoja raspoloživa sretstva. To su u prvom redu dužnici po tekućim računima, koji iznose 51.2 mil. dinara, prema 48.5 mil., 45 mil. i 37.4 mil. u prethodnim godinama. Paralelno sa porastom uloga zavod je više kreditirao. To se vidi i po porastu meničnih zajmova sa 22.4 mil. preko 25.7 mil. i 26.5 mil. na 28.3 mil. din. Zajmovi su ukupno iznosili krajem 1938 g. 79 mil. din., prema 75 mil. 70.5 mil. i 59.7 mil. din. To je najveći plasman, a i najvažniji za bančine prihode. Hartije od vrednosti igraju samo podređenu ulogu i iznose svega 2.7 mil. din. prema 1.2 mil., 936.000 i 1.2 mil. din. Nekretnine zavod uopšte nema. Ostala svoja sretstva banka drži u gotovom novcu, blagajničkim zapisima, kod Narodne banke i Poštanske štedionice i kod ostalih banaka, zatim u stranim platežnim sretstvima. Najveći deo svojih likvidnih sretstava zavod ima na žiro račun u kod Narodne banke i čekovnom računu kod Poštanske štedionice, ukupno 15.3 mil. din. prema 17.7 mil., 6.3 mil. i 14.6 mil. u ranijim godinama. Gotovina u blagajni iznosi 8.5 mil. din., prema 8.1 mil., 11.8 mil. i 11.3 mil. din., blagajnički zapisi 5 mil. prema 4 mil. i 6 mil. din. i najzad potraživanja kod banaka 1.5 mil. din. prema 594.000, 376.000 i 441.000 din. Valute i devize su se smanjile sa 2.2 mil. na 51.000 din. Zbir odmah likvidnih sretstava u koje ćemo ubrajati i hartije od vrednosti iznosi 32.8 mil. din. prema 33.8 mil. u prethodnoj godini, 26 mil. i 28.7 mil. u ranijim godinama. Prema prethodnoj godini imamo neznatno smanjenje, a prema ranijim godinama znatan porast. Izgleda da se pazi na to, da su likvidna sretstva velika. Obaveze su u prošloj godini bile pokrivena sa 37% odmah likvidnim sretstvima. U 1937 taj odnos je bio 39%, u 1936 nešto manji, 34%, a u 1935 god. 40%. Za poslednje četiri godine stepen likvidnosti se kretao od 34—40%, približujući se za poslednje dve godine gornjoj granici. U praksi to znači da banka više od jednu trećinu tuđjih sretstava na koje plaća kamatu besplodno čuva u svojim kasama. A to je mnogo. Ni najrigorozniji zakoni o bankama ne predviđaju veći stepen likvidnosti od 10—15% svih tuđjih sretstava. I kod odnosa likvidnih sretstava prema tuđim sretstvima, koji je isto tako stabilan kao što je odnos sopstvenih sretstava prema tuđim, vidi se, da se Jugoslovenskim kreditnim zavodom upravlja konzervativno, po isprobanim načelima bankarske politike. Ako bismo hteli da rezimiramo poslovni princip Jugoslovenskog kreditnog zavoda on bi glasio: sigurnost i likvidnost važnije su od zarade. To naravno ne treba da znači, da se na zaradu gleda kao na sporednu kategoriju. Iz donje tablice računa gubitka i dobitka se vidi da se i zarada drži u normalnim granicama.

Račun gubitka i dobitka

Prihodi				
Troškovi i plate	1.997	2.348	2.536	3.049
Porez	500	700	1.109	950
Otpisi	968	1.129	1.023	281
Čista dobit	1.485	1.959	2.169	2.088

Prihodi

Kamate i provizija	4.166	5.012	5.486	5.268
Razni prihodi	711	1.017	1.207	946
Prenos dobiti	74	107	144	154
Zbir prihoda — rashoda	4.951	6.136	6.837	6.368

Bruto prihod je iznosio u 1938 god. 6.2 mil. din. prema 6.7 mil., 6 mil. i 5 mil. din. Od toga se pokrivaju opšti troškovi i plate od 3 mil. din. prema 2.5 mil., 2.3 mil. i 2 mil., porez 950.000, prema 1.1 mil., 700.000 i 500.000 i otpisi 281.000, prema 1 mil., 1.1 mil. i 968.000 tako da je sa prenosom dobitka zajedno preostalo u 1938 g. 2 mil. čistog dobitka prema 2.2 mil., 2 mil. i 1.5 mil. din. I kod prihoda kao i kod troškova vidi se stabilnost, što je znak da se radi o konsolidovanom poslovanju.

Dobitak od 2.088.000 din. podelio se tako: za 6 $\frac{1}{2}$ % dividendu određeno je 975.000 din. kao i prošle godine, rezervni fond dotiran je sa 700.000 din. kao i prošle godine, penzioni fond sa 50.000 prema 80.000, upravnom i nadzornom odboru je dato u ime tantijeme 250.602 din. prema 260.000 i ostatak od 112.678 din. prenet je na novi račun.

Na mesto preminulih članova upravnog odbora pok. Mihajla Lukarevića i Hinka Blühweissa izabrani su u upravni odbor g. g. Aca Pavlović i Voja Petković. Ostali članovi upravnog odbora su g. g.: Adolf Münch, predsednik; dipl. ing. Ljuba Godjevac, potpredsednik; Josef Bun, potpredsednik; Bora Popović, Dragomir N. Rakić, Aleksandar Münch, Velimir Dimitrijević i Đorđe Lederer. Članovi nadzornog odbora su g. g.: Borislav Stojankić, predsednik; Dragan Milićević, Dr. Cvetko Gregorić, Dr. Vinko Vrhunac i Voja Pavlović.

RUDNICI UGLJA U ALEKSINCU A. D., ALEKSINAC

Naš cilj je da u »Analizama Bilansa« dajemo što potpuniju sliku onih preduzeća, koja rade u našoj zemlji. Stoga nećemo da se ograničimo na samu analizu finansijskog stanja, iako bi to bio naš jedini zadatak, nego ćemo pomoću naše bogate arhive, baciti pogled i na istorijski razvitak, kao i na prirodne i tehničke preduslove, koje su neobično važne i za bolje razumevanje samog bilansa i računa dobitka i gubitka.

Rudnici uglja u Aleksincu zaključili su svoju 35 godinu i imali bi razloga da proslave i jedan manji jubilej. Društvo je osnovano 11 maja 1903 g. u Brislu sa glavnicom od 1 mil. franaka, od čega je 100.000 bilo uneto u aporima. To je bila koncesija za vadenje uglja kod Aleksinca i Kraljeva. Koncesija obuhvata površinu od 1190 hektara. Rad društva bio je praćen do svetskog rata neprekidnim napretkom. U početku 1914 god. povećana je društvena glavica za 500.000 na 1,5 mil. franaka. Za vreme rata izgledalo je da je sve izgubljeno. Okupacione vlasti eksploitalisale su rudnik na svoj račun. Ali odmah posle svetskog rata društvo pristupa ponovo radu, povećava glavnicu krajem oktobra 1919 god. na 4,4 mil. pa zatim početkom marta 1924 na 6 mil. din. Dobijena sredstva upotrebljena su za neophodne investicije u cilju proširenja i intenziviranja poslova. Na plodove rada nije trebalo dugo čekati. Društvo u narednim godinama uspeva, da pored redovne dividende poveća fondove u znatnoj meri. Za vreme krize od 1931—1934 god. poslovi su nazadovali, kao kod većine naših preduzeća. Ali Aleksinački rudnici relativno dobro su prebrodili taj težak period. Bogati fondovi su ostali netaknuti, tako da je društvo u februaru 1936 god. povećalo glavnicu na 15 mil. din., jednostavno tako da se valorizacija rezerva delimično pretvorila u glavnicu. Akcije koje su do tada glasile na 500 franaka, pretvorene su u akcije bez nominale. Ta vrsta akcija kod nas je nepoznata. U Sjedinjenim Američkim Državama, međutim, češće se nađu takve akcije, koje glase na određeni udeo u preduzeću. I u zapadnim evropskim zemljama su one poznate. Te akcije se približuju kuksama, hartijama od vrednosti posebnog prava,

govom iznosu moglo bi se opisati blizu pola investicija. S obzirom na stalnu obnovu i na usavršavanje postrojenja, vrlo je verovatno da i amortizacionom fondu ima društvo jednu bogatu rezervu. Neobično veliku likvidnost društva najbolje ilustruje velika gotovina i potraživanje kod banaka od 10,1 mil. prema 8,5 mil. 7 mil. i 6,5 mil. u ranijim godinama. Porast vrednosti zaliha i materijala sa 1 mil. na 1,8 mil. uslovljen je porastom proizvodnje, i po svemu izgleda da otpada na materijal. Povoljan je znak da su se uprkos porasta prodaje dužnici smanjili sa 8,4 mil. na 7,5 mil. belg. franaka. Najveći deo sretstava društvo je plasiralo u proizvodnju i u finansiranju prodaje, izvestan iznos, 896.000 belg. franaka prema 511.000 plasiran je u hartije od vrednosti.

Kao saldo bilansa pojavljuje se dobitak od 4.968.000 belg. franaka prema 4.229.000, 3.272.000 i 3.293.000. Dobitak se sastoji od prenosa dobiti iz prethodne godine u iznosu od 571.370 belg. franaka i od prihoda od proizvodnje čije se kretanje vidi iz donje tablice.

Na račun prihoda otpisano je 188.156 din. za neplaćiva potraživanja. Porast prihoda prema prethodnoj godini nije veliki. To je dokaz da su i troškovi brzo rasli, i da su kao što izgleda u progresiji.

Prema godinama pre krize prihodi su se udvostručili. Društvo je povećalo amortizaciju sa 1.450.000 na 1.600.000 din. i ponovo prenelo jedan deo dobitka na novu godinu. Za dividendu je određeno 2.248.000 belg. fran. prema 1.927.000 u prethodnoj godini i 1.606.000 u 1935 i 1936 godini. Po ovoj akciji društvo će plaćati čisto 175 franaka. Akcionari su vrlo dobro prošli belje nego u maikoj ranijoj godini. Oni mogu biti tim više zadovoljni što se ujedno i položaj društva pojačao. Amortizacioni fondovi dalje povećan, sumnjiva potraživanja su otpisana, utako da je imovina društva, kako je iskazana u bilansu, apsolutno realna. Čak bi se sa punim pravom moglo tvrditi da je procena imovine presužna nego u viša, kao što to odgovara principu urednog bilansiranja.

Članovi uprave su g. g. Charles Brunard, predsednik; Maurice Hervé, potpredsednik; Prime Arnould, Maurice Cardinal, Louis Dupont, dr. Ferdinand Gramberg i Vasilije Jovanović. U nadzornom odboru su g. g. Robert Arnould i Paul Hervé.

ЗДРУЖЕНЕ ПАПИРНИЦЕ ВЕВЧЕ, ГОРИЧАНЕ И МЕДВОДЕ Д. Д., ЛЈУБЉАНА

Цене хартије које су у току неколико година готово стално падале, почеле су пред крај 1936 изненада опет расти. Узрок томе налазио се је у изненадном поскупљењу и несташници целулозе на светским тржиштима, што је опет било у вези са повећавањем тражње целулозе за потребе наоружања и за индустрију одене. Погољнија коњунктура у нашој индустрији хартије трајала је и у току 1937 године, ма да је потрошња хартије код нас у тој години била само незнатно већа од оне у претходној. С обзиром на растућу тенденцију цена тражња за хартијом била је ипак знатно убрзана и увећана, јер су купци настојали да благовремено повећају своје залихе. Разуме се да је у вези с тим било дошло и до повећања производње, како у осталим земљама, тако и код нас. Темпо тог развоја, био је доста брзо, тако да се је већ почетком 1938 приметило, да су залихе на домаћем тржишту хартије даље веће него што би то било оправдано с обзиром на обим домаће потрошње.

Тако је и полет, који је крајем 1936 изненада наступио, почетком 1938 исто тако изненадно почео да спљашава. У првој половини 1938 и муштеријама „Здружених папирница“ биле су нове испоруке хартије, због знатних залиха, само изузетно потребне. Поред тога су и међународни политички догађаји изазвали осећај несигурности, тако

да је и то имало утицаја на поновно погоршање коњунктура. У вези с тим морала је и прошлогodiшња производња „Здружених папирница“ знатно заостати за оном из 1937.

Производни капацитет „Здружених папирница“ износи преко 2.000 вагона годишње, али стварна производња у току последњих година износила је у (вагонима):

Године	Хартија	Целулоза	Дрвоина	Укупно
1929	1.844	240	374	1.958
1930	1.335	347	492	2.174
1931	1.075	454	322	1.851
1932	752	449	243	1.444
1933	812	497	240	1.549
1934	912	490	278	1.680
1935	900	582	242	1.724
1936	859	566	201	1.626
1937	903	550	193	1.646
1938	757	510	155	1.422

Видимо да је производња хартије у 1929 и 1930 била најповољнија; затим је нагло опала и у 1932 години износила је само 55% од оне у 1929 ил 1930. После тога се процес, уз извесне прекиде, постепено поправљају. Погољна коњунктура из 1937 није од стране „Здружених папирница“ у целости искоришћена, јер је радништво водило штрајк од 14 децембра 1936 до 3 марта 1937. На тај начин је производња хартије у 1937 била само за 5% већа од оне у претходној години, док је производња целулозе и дрвоине, које се израђују углавном само за сопствене потребе, била готово једнака као и у 1936. Упоређење података за 1938 са онима из 1937 показује нам да је прошле године производња хартије смањена за 16,2%, целулозе за 7,2% и дрвоине за 19,9%. У 1938 произведено је само за 5 вагона хартије више него у најнеповољнијој 1932 години. Та чињеница јасно указује на изненадно погоршање повољне коњунктура из 1937 г.

Финансијски резултат прошлогodiшњег пословања ипак није толико неповољан, колико би се могло очекивати обзиром на осетно смањење производње. То треба написати старану управу предузећа да се обезбеди најеконичнија и најрационалнија производња. Већ у току 1934 „Здружене папирнице“ су приступиле потпуном преуређењу фабричких постројења са циљем да се начин и обим производње прилагоде променљивим захтевима у погледу количине и врсте производње. У току последњих пет година, у вези с тим, за нове инвестиције је издато преко 25 милиона динара. Само у прошлој години „Здружене папирнице“ издале су за нове инвестиције и непокретности око 6 милиона динара. Поред осталог у 1938 преуређена је папирна дворана у фабрици у Вевчама и завршено је преуређење фабрике целулозе у Поричанима постављањем нових постројења за производњу целулозе. Затим су купљене извесне непокретности на београдској периферији и у Горичанима. Концерн „Здружених папирница“ данас има 6 фабрика и две самосталне електричне централе, и то три фабрике за производњу дрвоине, у Вевчама и Медвондама, једну фабрику целулозе у Поричанима, две фабрике хартије у Вевчама и Горичанима и велике хидроелектричне централе у Фужинама код Љубљане, на левој и десној обали Саве. Продаја производа у току прошле године била је поверена фирми „Центропапир“ друштво с о.г. одг. које има своје седиште у Љубљани, главну пословницу у Загребу и филијалу у Београду. „Здружене папирнице“ у савезу с осталим фирмама „Куверта“, конфекцијска творница, друштво с о.г. одг. „Љубљана“ и „Прерада папирне робе

д. д. у Загребу". С обзиром на велику тражњу нашег целулозног дрвета од стране иностранства, „Здружене папирнице“ биле су приморане да оснују у прошлој години и фирму „Горјана, друштво с огр. одг., Горје код Бледа“, која има циљ да им обезбеди довољну количину сировина.

Финансијско стање „Здружених папирница“ је необично повољно, као што нам то потврђује и доња таблица у којој смо упоредили главне билансне позиције за последње четири године:

Рачун изравњања				
Активна	1935.	1936.	1937.	1938.
	у хиљадама динара			
Фабрике	23.517	22.031	20.676	23.565
Сиров. и полуфабр.	9.849	7.602	7.497	8.915
Хартија	1.958	3.248	3.473	3.204
Дужници за робу	17.807	15.513	21.460	16.135
Банке и раз. дужн.	5.623	5.163	9.364	8.399
Харт. од вредности	3.480	3.990	4.024	4.125
Благајна	519	608	151	171
Пасива				
Главница	25.000	25.000	25.000	25.000
Резерве	12.665	11.165	13.518	15.873
Пенз. фондови	5.348	5.714	6.065	5.478
Неисп. дивиденде	13	12	16	23
Депо валоризација	3	3	3	3
Повериоци	18.106	14.591	19.294	15.637
Добитак	1.619	1.670	2.748	2.500
Збир биланса	62.754	58.155	66.645	64.514

Рачун губитка и добитка				
Расходи				
Управни трошкови	1.872	2.036	2.151	2.012
Порези	1.217	3.095	3.933	3.772
Камата	1.137	1.186	1.142	894
Отписи	5.170	3.037	3.438	3.233
Чисти добитак	1.619	1.670	2.748	2.500
Приходи				
Пренос добити	45	122	47	393
Приходи ефеката	56	56	51	65
Од непокретности	148	112	57	15
Напл. отпис. потр.	154	—	—	—
Од произв. и прод.	10.611	10.734	13.258	11.938
Збир прихода	11.015	11.025	13.413	12.412

Укупна финансијска средства са којима је предузеће крајем 1938 располагало износила су 64,5 милиона. Од тога је отпадало само 15,6 мил. дин. на повериоце. Главница износи 25 милиона, а сопствене резерве предузећа скоро 16 милиона. Пензион фондови исказани су са 5,5 мил, а чисти добитак заједно са преносом из прошле године са 2,5 мил. Главница је још од 1927, када је била повишена са 20 на 25 милиона, остала непромењена. Јавне резерве предузећа повећане су прошле године за 2,3 милиона. То повећање не претставља неке нове непосредно дотиране добитке, него се највећим делом јавило као последица из пореско-техничких разлога проведеног преноса интерних резерви из ранијих година на рачун јавних резерви. Повериоци су смањени са 19,3 мил. крајем 1937 на 15,6 мил. дин. крајем 1938, што је у вези са смањењем промета и производње. Треба напоменути да се у пасиви биланса не исказује фонд амортизације, пошто се билансна вредност инвестиција смањује непосредним отписима на одговарајућим рачунима у активи.

Уређај свих фабрика и електричних централа са свим машинама, зградама и осталим покретним и непокретним инвестицијама билансиран је са 23,56 милиона према 20,67 мил. у 1937. Пошто прошлогодишњи отписи износе 3,2 милиона, излази да је у 1938 за нове инвестиције утрошено преко 6 милиона динара. У току последњих 5 година сва постројења су потпуно модернизована. С друге стране су и све старије инвестиције већ у целости амортизоване. Билансна вредност залиха сировина и хартије исказана је са око 12 милиона. Повећање према претходној години износи 1,2 мил., и узрок му се налази у већој залихи целулозног дрвета у Горичанима. У вези са смањењем продаје смањена су и потраживања за продату робу са 21,46 мил. у 1938 на 16,13 мил. у 1938 години. Тиме су се ова потраживања спустила на уобичајени предкоњунктурни ниво. Позиција „банке и разни дужници“ износи 8,4 мил. према 9,36 мил. крајем претходне године.

Све инвестиције, сопствене хартије од вредности, сировине, полуфабрикати, хартија, па чак и изванредан део дужника покривени су сопственим средствима, што је свакако веома повољно.

Код бруто прихода имамо у односу на 1937 годину смањење од 1,32 мил. или по прилици 10%. На страни расхода видимо да су упоредо са снижењем бруто-прихода и промета снижени и сви издаци. Порези су били само незнатно мањи него 1937. Управа напомиње у свом последњем извештају да је у 1938 на јавне дажбине (порезе, трошарине и царине) отпадало 18,5% од обављеног промета хартије према 13,25% у 1937 години. Иначе, упоређење позиције „чисти добитак“ са позицијом „порези“ јасно указује на сувише јако фискално оптерећење

Чисти добитак износи 2,1 мил., а са преносом из 1937 године 2,5 мил. Од тога је употребљено за исплату 6% дивиденде (према 6% у 1937 и 4% у 1936) 1,5 милиона динара, за тантијему члановима оба одбора и особљу 475 хиљ., за дотацију редовном резервном фонду 105 хиљ. и пензион фонду 70 хиљ., док се остатак од 350 хиљ. дин. преноси на нови рачун.

У управи су господа: Иван Јелачин (претседник), д-р Иван Боле (потпретседник), Август Јенко, д-р Алојзиј Кобал, Хамуш Крофта, д-р Алојзиј Кунст, Виктор Наглас, д-р Ернест Рекар, Рихард Швингер и Лео Соуван. У надзорном одбору налазе се г. г.: д-р Вјекослав Лавш, Матко Јанежић, Фран Рус, д-р Албин Стеле и Владислав Турк. Влади комесар је г. Нарте Великоња. Чланови дирекције су господа: д-р Цирил Павлин (генерални директор), Егон Сребре, Хенрик Јан, Милан Гузељ и Јосип Ресман.

I. M. VAJFERT PIVARA I FABRIKA SLADA D. D. — PANČEVO

Pančevačka pivara spada među najstarije u državi. Od 1849 ona je bila u posedu Vajfertovih. Osnovao ju je još otac poč. Đorđa Vajferta, Ignjat. Kad je pre 66 godina poč. Đorđe Vajfert prešao iz Pančeva u Beograd, da ovde osnuje svoju »Prvu srpsku parnu pivaru«, on nije prekinuo svoje veze sa pančevačkom pivarom, već joj je, kao jedan od njenih suvlasnika, uvek stavljaо na raspoloženje svoje bogato iskustvo. Inače, kao akcionarsko društvo, Pančevačka pivara postoji tek dve godine. Osnovana je u 1936.

Kao što je našim čitaocima poznato, proizvodnja piva u zemlji iznosila je pre opšte privredne krize oko 750 hiljada hektolitara godišnje. Zatim je zbog suviše visokih trošarina i zbog smanjenja kupovne snage potrošača usled krize počela naglo da opada i od 1932 do 1936 iznosila je samo po 210

hilj. hl. godišnje. Pretprošle godine opšte privredne prilike počele su se jače popravljati, pa je u vezi s tim i domaća potrošnja piva i u 1937 i u 1938 pokazivala tendenciju porasta. Ukupni podaci za sve pivare za 1938 godinu nisu nam još poznati. Potrošnja u 1937 iznosila je, međutim 270 hilj. hl. U poredenju sa stanjem iz 1932 do 1936 poboljšanje je nesumnjivo, ali kako potrošnja iz 1937, tako i ona iz 1938, još daleko zaostaju za onom iz godina pre krize. Glavni razlog za to treba tražiti u suviše velikim državnim, banovinskim i opštinskim trošarinama na pivu, koje su u toku 1928 do 1931 udvostručene. Fiskalni tereti koje snosi pivarska industrija i poslednjih godina su pojačani zbog povećanja nekih poreskih stopa, a naročito stope skupnog poreza na pivo. U vezi s tim, i pored konstatovanog poboljšanja, znatan deo svog kapaciteta naše pivare ne mogu ni danas da iskoriste.

U svojoj prvoj poslovnoj godini, koja je izuzetno obuhvatila 15 meseci (od 1 oktobra 1936 do 31 decembra 1937), Pančevačka pivara prodala je 11.043 hl. piva, od čega otpada 10.372 hl. na prodaju u kalendarskoj 1937 godini. U 1935 i 1936, kao inokosna firma, ova pivara je prodavala oko 7.400 hl. piva godišnje. Vidi se, dakle, da je u 1937 opadanje prodaje kod nje ne samo opalo, nego je prvi put posle 4 godine došlo i do izvesnog porasta proizvodnje i prodaje. U toku prošle godine poboljšanje se je nastavilo, tako da je preduzeće u 1938 uspelo da proda 16.066 hl. prema 10.372 hl. u 1937, što pretstavlja povišenje od 54,6%.

Bilansi Vajfertove Pančevačke pivare za njezine prve dve poslovne godine ovako izgledaju:

Račun izravnjanja		
Aktiva	1937	1938
	u hilj. din.	
Gotovina	597	855
Hartije od vrednosti	11	169
Nekretnine	1.576	1.412
Mašinerije (ukupni strojevi)	3.326	3.391
Pokretnosti (fabr. inventar)	1.510	1.660
Zalihe	1.599	1.950
Dužnici	524	599
Garancije	18.507	18.120
Pasiva		
Glavnica	2.500	2.500
Rezervni fond	—	10
Amortizacioni fond	659	1.470
Akcepti	2.950	2.400
Poverioci	2.351	2.204
Prenosne stavke	633	973
Garancije	18.507	18.120
Prenos dobiti	—	40
Dobit tek. godine	50	440
Zbir bilansa	27.650	28.157

Račun gubitka i dobitka

Račun gubitka i dobitka		
Rashodi	1937	1938
Administrativni troškovi	1.967	2.345
Kamate	206	110
Troškovi proizvodnje	1.346	2.343
Porezi	51	108
Skupni i opšti porez na poslov. promet	240	33
Trošarine i sk. por. na pivo	1.122	2.016
Trošarina na el. struju	14	14
Dot. amor. fondovima	659	811
Prenos dobiti	—	40
Dobit tek. god.	50	440
Prihodi		
Prenos dobiti	—	40
Pivo	5.086	7.660
Led	239	239
Izrada tuđeg slada	205	196
Kirija	124	124
Kuponska kamata	1	1
Zbir prihoda	5.655	8.260

Investicije iznose 6,46 miliona, zalihe robe i sirovina nešto ispod 2 miliona, dužnici 600 hilj., a gotovina i hartije od vrednosti 1 milion dinara. U odnosu na prethodnu godinu zalihe su povećane za 350 hilj. odnosno za oko 22%. Kod investicija vidimo da nepokretnosti pokazuju malo smanjenje, ali je s druge strane nešto povećano i stanje mašinerije i pokretnosti. Gotovina je krajem 1938 bila takode veća nego u 1937.

Ako od zbira bilansa oduzmemo garancije, koje se kao prolazne pozicije javljaju i u aktivi i u pasivi, vidimo da ukupna sredstva kojima pivara raspolaže iznose 10 miliona dinara. Od toga otpada 2,5 mil. na glavnica, 480 hilj. na iskazani čisti dobitak i 1,47 mil. na amortizacione fondove. Preko 75% ukupnih investicija pokriveno je sopstvenim sredstvima.

Prihod od piva u 1938 iznosio je 7,66 mil. (prema 5,08 mil. u 1937). Nasuprot tome, troškovi proizvodnje su iskazani sa 2,34 mil., administrativni troškovi sa 2,34 mil., dotacija amorizacionim fondovima sa 811 hilj., a trošarina i porezi sa 2,17 mil.

Čist dobitak u prvoj poslovnoj godini iznosio je 50 hilj. din. Prošlogodišnji iznosi 440 hilj. Dividenda se ne deli ni za prošlu godinu. Od čistog dobitka upotrebljeno je 190 hilj. za dotaciju rezervnom fondu, a 18 hilj. za tantijemu Upravi i Nadzornom odboru. Ostatak od 217 hilj. prenet je na novi račun.

U upravi su gospoda: D-r Ferdinand Gramberg (pretsednik), Vilim Vajs, ing. Tibor Koša, d-r Gustav Kerpel i ing. Leopold Venger. U nadzornom odboru nalaze se g. g. Oto Vajfert (pretsednik), Antun Menesdorfer, ing. Josip Hajzer i Božidar Stefanović.

Читајте наше „Анализе Биланса“